

Werk

Label: Other

Jahr: 1946

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?31311028X_0071|log35

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

lidovýchovných. Účastnil se také horlivě práce ve společných odborných i odborových.

Sahánek svým založením, dlouholetou zkušeností v experimentování, svou odbornou specialisací na radioelektrinu, smyslem pro aplikace výsledků čistého bádání na technickou praxi jakož i svým nadáním učitelským byl předurčen za profesora technické fyziky na našich vysokých školách. Jest litovati, že osud mu nedopřál, aby mohl tuto funkci v duchovním životě našeho národa zastávat delší dobu. Byl by jistě seskupil kolem sebe hojně mladých fyziků a vytvořil tak školu odborníků vědecky pracujících v radioelektríně, kteří by přispívali k rozvoji radiotechniky u nás a k čestnému zařazení našeho průmyslu po bok průmyslu ostatních kulturních národů v technickém závodění po ukončení světové války. Po stránce osobní byl profesor Sahánek krajně svědomitým pracovníkem vědeckým nevšední pílě, jemným a oddaným přítelem každému, kdo si jej získal, skvělým učitelem, ochotným k spolupráci i pomoci. Jest tragické, že badatel tak schopný a slibný odešel tak předčasně našemu národu, jemuž chtěl po ukončení války prokázati tolik neocenitelných služeb svou vědeckou prací a učitelskou činností, jak se na to od doby okupace až do svého zatčení a skonání těšil. S hlubokým zájmem sledoval vývoj válečného dění za války, nikdy nezapochyboval o konečném vítězství pravdy a spravedlnosti, budil ve svém okolí důvěru v budoucnost našeho národa a posiloval umdlévající. A toto čisté úsilí podporovati národ v těžkých osudových chvílích strhlo Sahánka v době, kdy byl zbaven možnosti vědecké práce, do osidel nastražených gestapáckou luzou, z nichž v oné době už pro něho nebylo vyvážnutí. Český národ zachová světlou památku svému významnému vědci, dobrému člověku a mučedníku za osvobození svého lidu.

Za prof. Dr. Jiřím Baborovským.

Josef Velíšek, Brno.

Dne 28. srpna 1945 se dožil 70. narozenin PhDr. Jiří Baborovský, řádný profesor theoretické a fyzikální chemie na Vysoké škole technické dr. E. Beneše v Brně a v našem časopise chystali jsme se oslavit toto jeho jubileum. Bohužel, než nám to bylo možno, zemřel neočekávaně dne 10. X. 1946 a vzpomínka na jubileum se změnila ve vzpomínku posmrtnou.

Začátek Baborovského vědecké činnosti spadá do údobí, ve kterém se z chemie odlučovala jakožto samostatná disciplína chemie theoretická a fyzikální, jejímž úsilím bylo vystihovati obecné zákonitosti chemických zjevů a aplikování fyzikálních method v bádání

chemickém. Aby se náležitě mohl vzdělávat v tomto oboru, který tehdy u nás ještě nebyl zastoupen, odebral se po nabytí doktorátu filosofie na universitě v Praze do Lipska, kde po pět semestrů pracoval v ústavě profesora W. Ostwalda a rozšiřoval svoje vzdělání v matematice a fyzice. Po návratu do Prahy stal se znovu asistentem prof. Raymana a v roce 1905 se habilitoval na pražské universitě pro obor fyzikální chemie. V roce 1911 byl tu jmenován mimořádným profesorem této disciplíny a rok poté byl povolán za řádného profesora fyzikální chemie na brněnskou techniku. Zde bylo jeho prvním úkolem vybudovati od základů ústav pro fyzikální chemii, zavést přednášky o fyzikální chemii a vhodná laboratorní cvičení pro posluchače na vysoké škole technické.

Baborovského práce spadají zprvu do oboru reakční kinetiky. Sem patří disertace o rychlosti sulfonování aromatických sloučenin, dále studie o rozkladu sulfonových kyselin vodou a studie o rychlosti redukce ferriiontu iodiontem. Brzy však zaměřuje svou vědeckou práci na elektrochemii, kterémužto oboru fyzikální chemie se pak věnuje výhradně. Už habilitační spis o tom, jak se chová hořčková anoda při elektrolyse, představuje obsáhlou studii z oboru elektrochemie. Baborovský tu přispěl k objasnění chemických procesů a k vyšetření produktů, které vznikají při anodické polarisaci hořčiku. V několika pojednáních obíral se spolu s Kužmou studiemi o t. zv. elektrolytickém superoxydu stříbra.

Když v Brně vybudoval na svou dobu moderně zařízený ústav, zahájil experimentální bádání hydratace iontů, problému to pro elektrochemii a teorii roztoků sice velmi důležitého, avšak v té době dosud velmi nepatrně objasněného. Z několika method, které se hodí pro kvantitativní studium hydratace iontů, obrátil svoji pozornost k methodě, která se opírá o stanovení množství vody, jež se při elektrolyse převádí k elektrodám, když elektrolytické ionty obstarávají průchod elektřiny roztokem elektrolytu. Tuto methodu t. zv. elektrolytického převodu vody Baborovský propracoval a podstatně zprecisoval tím, že nahradil dosavadní sledování objemových změn roztoku v okolí elektrod stanovením změn hmoty elektrodových roztoků a jejich kvantitativní analysou. Zdroje chyb při této methodě podrobil zevrubnému experimentálnímu šetření i theoretickému rozboru. Spolu s svými spolupracovníky provedl velmi obsáhlé a pečlivé práce experimentální, které poskytly spolehlivé výsledky pro theoretické řešení tohoto ústředního problému celé theorie roztoků. Problémem hydratace iontů zabýval se Baborovský experimentálně i theoreticky se svou školou až do uzavření vysokých škol za nacistické okupace. Výsledky Baborovského práce v oboru hydratace iontů, které doznaly příznivého ohlasu a náležitého ocenění na mezinárodním fóru vědeckém, tvoří cenný příspě-

vek k objasnění četných otázek vztahujících se k složitému problému, jak se chovají roztoky elektrolytů.

Neméně významná jest učitelská činnost Baborovského. Velikou péči věnoval vždy úpravě přednášek a výběru látky a velkou váhu kladl na laboratorní cvičení ve fyzikální chemii. Kromě knihy: Elektrochemie, kterou vydal 1905 společně s Plzákem a která představuje první naši učebnici elektrochemie, vydal Baborovský další učebnici: Theoretická a fyzikální chemie. Kniha tato, která v roce 1926 vyšla ve II. vydání, podává ucelený a všestranný přehled fyzikální chemie v jasném slohu a s bohatými poukazy na literaturu. Tato naše první učebnice fyzikální chemie jest dobrou pomůckou našim studentům a spolehlivým pramenem poučení i pro pokročilejšího. Stručný přehled a dobrý úvod do fyzikální chemie poskytuje dvoudílný spis: Úvod do theoretické a fyzikální chemie, který vyšel v roce 1928. Pro potřeby fyzikálně-chemického praktika vydal Baborovský v roce 1929 příručku: Cvičení v chemii theoretické a fyzikální. V roce 1944 vydal Baborovský přehlednou a svou jasností i širší veřejnosti přístupnou knihu o koloidním stavu hmoty, která má název: Všudypřítomné koloidy. Od této doby pracoval Baborovský na III. vydání své učebnice Theoretická a fyzikální chemie, která má podati obraz fyzikální chemie doplněný novějšími podstatnými pokroky této discipliny.

Profesor Baborovský účastnil se horlivě budování vysoké školy technické v Brně a obzvláště odboru chemického. Chemický odbor zvolil Baborovského dvakrát děkanem a profesorský sbor pověřil jej dvakrát řízením vysoké školy ve funkci rektora. Už v Praze se Baborovský účastnil velmi pilně života České chemické společnosti. Po svém příchodu do Brna založil tu její odbočku a byl jejím prvním předsedou. U příležitosti jubilea 70. narozenin jmenovala Chemická společnost Baborovského svým čestným členem. Byl také členem Královské společnosti nauk, Moravské přírodovědecké společnosti a j. korporací. Se zájmem sledoval činnost Jednoty československých matematiků a fyziků, jejichž schůzí v Brně se horlivě účastnil. K vynikajícím vlastnostem vědeckého badatele a výborného vysokoškolského učitele sdružily se v osobnosti Baborovského rysy vzácně ušlechtilé a vyrovnané povahy a zůstane proto navždy zapsán na význačném místě v dějinách vědy i v srdci četných svých žáků a přátel.